

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Освітні втрати — це прогалини у знаннях і навичках, які виникають в учнівства під час освітнього процесу у порівнянні зі стандартами освіти та очікуваними результатами навчальних здобутків.

Освітні втрати можуть виникати з різних — як індивідуальних, так і системних — причин. Серед них: здоров'я, війна, пандемія, надзвичайні ситуації природного характеру.

Значний вплив також накладається на освітні втрати, зумовлені у 2020—2021 роках пандемією COVID-19. Окрім безпосередньої зупинки освітнього процесу, що мав місце у всій країні після 24 лютого 2022 року, а також обмежень дистанційного навчання, на виникнення освітніх втрат можуть впливати також інші чинники:

- бойові дії та окупація;
- повітряні тривоги;
- виїзд учнівства за кордон;
- переїзд у межах України;
- відключення електроенергії;
- руйнування значної частини закладів освіти.

Освітні втрати – як снігова куля: якщо ми маємо прогалини на певному рівні освіти, то ці прогалини зумовлюють наступні прогалини.

Що треба робити, щоб ці прогалини не накопичувалися? Насамперед важливо вчасно, хоча би на локальному рівні, кожному вчителю та вчительці розуміти, **які елементи навчального матеріалу є ключовими**.

Сама собою ситуація не виправиться. Як доводить практика: якщо прогалини в навчанні вчителі намагаються наздогнати просто на заняттях, при цьому просуваючись у новому матеріалі, це не є ефективним та лише заплутує школярів. Необхідні цільові заходи, щоб допомогти учням надолужити втрачене.

Можливі варіанти:

1. Збільшення часу навчання
2. Прискорена освіта
3. Програми прискореного навчання
4. Корекційні програми
5. Адаптивне навчання
6. Програми надолуження освітніх втрат

<https://osvitanova.com.ua/posts/5627-stratehii-nadoluzhennia-osvitnikh-vtrat-iaki-isnuiut-i-iaki-pidtrymuiut-vchyteli>

Цільова аудиторія

Цільовою аудиторією програм з надолуження освітніх втрат є діти молодшого та середнього шкільного віку, які тривалий час мали обмежений доступ до очної та/або дистанційної освіти або не мали такого доступу взагалі. До них зокрема належать:

- діти, які перебувають на деокупованих територіях;
- діти, які перебувають на територіях, де тривають бойові дії, або в районах, розташованих неподалік місць бойових дій;
- діти з прикордонних територій, де заклади освіти не працюють в очному форматі через безпекову ситуацію;
- діти, які повертаються з-за кордону;

- діти з числа внутрішньо переміщених осіб, які з тих чи інших причин тривалий час не мали доступу до очної та/або дистанційної освіти.

Пріоритетні регіони для реалізації програм з надолуження освітніх втрат, де тривають (тривали) активні бойові дії та переважає дистанційна форма освіти:

- Дніпропетровська область;
- Донецька область;
- Запорізька область;
- Луганська область;
- Миколаївська область;
- Одеська область;
- Сумська область;
- Харківська область;
- Херсонська область;
- окремі громади в інших, крім зазначених вище, областях, що межують із російською федерацією та Білоруссю, де заклади освіти працюють дистанційно через безпекову ситуацію.

З огляду на обмежені ресурси для реалізації програм з надолуження освітніх втрат необхідно пріоритезувати дітей із **вразливих категорій** для участі в таких програмах, а саме:

- дітей із малозабезпечених сімей;
- дітей із багатодітних сімей, які не мають достатньої кількості пристроїв для дистанційної освіти;
- дітей із особливими освітніми потребами;
- дітей представників національних меншин;
- дітей, які не зареєстровані в закладах загальної середньої освіти.

Принципи організації програм з надолуження освітніх втрат

10 принципів організації програм з надолуження освітніх втрат були розроблені Робочою групою з питань прискореного навчання (Accelerated Education Working Group — AEWG)¹ Міжвідомчої мережі з питань освіти з надзвичайних ситуацій (InterAgency Network for Education in Emergencies — INEE). Вони є вичерпними та відповідають українському контексту. Ці принципи були розроблені з метою підтримати міністерства, виконавців, донорів та інших суб'єктів у створенні та оцінюванні програм з надолуження освітніх втрат для того, щоб вони могли підвищити їхню якість, що також вплине на якість освітньої системи загалом і допоможе учням, які мають прогалини в навчанні, надолужити пропущене та продовжити навчання.

УЧНІ

Принцип 1: Програма з надолуження освітніх втрат відповідає всебічним потребам учнів.

Принцип 2: Освітнє середовище є фізично та емоційно безпечним; у ньому існують плани запобігання, готовності та реагування на надзвичайні ситуації.

Принцип 3: Навчальна програма з надолуження освітніх втрат скорочена; пріоритет надається найважливішим компетенціям, їхній інтеграції та закріпленню.

Принцип 4: Навчальний час, форма навчання та іспити можуть бути адаптовані.

Принцип 5: Програма з надолуження освітніх втрат ефективно використовує індивідуальний підхід до навчання.

УЧИТЕЛІ

Принцип 6: Вчителі повертаються до освітнього процесу; їхнє благополуччя підтримується після перерви у викладанні.

Принцип 7: Учителям надаються можливості та ресурси для залучення всіх учнів та впровадження програми з надолуження освітніх втрат.

УПРАВЛІННЯ ПРОГРАМОЮ

Принцип 8: Учні, їхні сім'ї та громади отримують інформацію, залучаються до консультацій та беруть активну участь у розробленні та реалізації програми з надолуження освітніх втрат.

ВІДПОВІДНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНИМ ОСВІТНІМ СТРАТЕГІЯМ

Принцип 9: Програма з надолуження освітніх втрат визнана та узгоджена з національною системою освіти та має чіткі шляхи реалізації.

Принцип 10: Програма з надолуження освітніх втрат інтегрована в національну систему освіти та відповідну стратегію.

Стратегія з надолуження освітніх втрат — це комплекс заходів для здобувачів загальної середньої освіти, спрямований

- на визначення прогалин у навчанні та їх компенсацію,
- а також на адаптацію,
- пріоритезацію предметів (знань та компетентностей),
- надання психологічної та соціально-емоційної підтримки.

Рекомендовані індикатори для моніторингу програм з надолуження освітніх втрат (на кінець навчального року)

Для оцінювання ефективності програм з надолуження освітніх втрат пропонуємо використовувати такі індикатори:

- кількість дівчат і хлопців, які взяли участь у програмі;
- відсоток дітей, які покращили свої знання
 - принаймні з одного предмета;
 - вдосконалили щонайменше одну ключову компетентність;
 - наскрізне вміння за результатами участі у програмі з надолуження освітніх втрат.

**Програма подолання освітніх втрат за 2022-2023 навчальний рік,
викликаних реаліями військового часу, розрахована на 2023-2024 навчальний рік**

№ з/п	Зміст роботи	Дата виконання	Відповідальні
1.	Визначення базових предметів (пріоритезація)	31.08.2023	Педагогічний колектив
2.	Затвердження базових предметів: ✓ початкова школа: -українська мова (читання та письмо); -математика; ✓ середня школа 1) НУШ, 5-6 класи): -українська мова та література; -математика; -англійська мова; -історія України. 2) 7-9 класи: -українська мова та література; -математика; -іноземна мова; -історія України; -біологія; -фізика; -хімія; -географія.	31.08.2023	Учителі 1-4 класів та учителі-предметники
3.	Розробити діагностичні тести для визначення рівня опорних знань у школярів та вимірювання освітніх втрат з конкретного предмета.	Серпень-вересень 2023	Зазначені вчителі-предметники та учителі початкової школи
4.	Провести перші діагностичні роботи без оцінювання: з метою виявлення прогалин.	2-й тиждень за календарним планом	Учителі-предметники та учителі 1-4 класів
5.	Провести аналіз результатів ДР №1 з метою виокремлення уроків для повторення, коригування, уроків консультаційного характеру; продумати різномірівневі завдання, підшукати додаткові інтернет-ресурси, що дають можливість самостійного повторення вивченого в цікавій та ігровій формах.	День проведення ДР №1	Учителі-предметники та учителі 1-4 класів
6.	З'ясувати пріоритетність тем, з яких виявлено найнижчі результати .	День проведення ДР №1	Учителі-предметники та учителі 1-4 класів
7.	Здійснити адаптивне гнучке планування, яке передбачає: -перерозподіл навчального часу між темами;	До наступного уроку	Учителі-предметники та учителі 1-4 класів

	- закріплення раніше вивчених тем (на уроках та індивідуальні консультації учнів за запитом); - або розроблення власної навчальної програми, коригуючи зміст та результати навчання з урахуванням виявлених освітніх втрат.		
8.	Відповідно плану повторення, закріплення раніше вивчених тем, повторювати навчальний матеріал на відведених для цього уроках та індивідуальних консультаціях.	вересень 2023 р.	Учителі-предметники та учителі 1-4 класів
9.	Продовжити надолуження освітніх втрат через повторення базових знань під час вивчення кожної нової теми.	Протягом семестру	Учителі-предметники та учителі 1-4 класів
10.	Провести ДР № 2 з метою перевірки рівня подолання освітніх втрат.	Кінець жовтня	Учителі-предметники та учителі 1-4 класів
11.	Продовжити роботу над подолання освітніх втрат протягом навчального року.	2023-2024 н.р.	Учителі-предметники та учителі 1-4 класів
12.	Провести ДР № 3 з метою виявлення результатів роботи над подоланням освітніх втрат протягом навчального року.	Травень-липень	Учителі-предметники та учителі 1-4 класів
13.	Провести моніторинг результативності проведеної роботи із подолання освітніх втрат з метою коригування планування діяльності школи на наступний навчальний рік.		Адміністрація школи

На допомогу вчителів

1. У зручний для дітей час можна виконувати [діагностичні тести на платформі ВШО](#). Їх розробили в межах ініціативи “Збереження доступу до шкільної освіти” від проекту “Супровід урядових реформ в Україні” (SURGe).

2. Крім діагностичних тестів, на сайті [“Всеукраїнської школи онлайн”](#) є відеоуроки із завданнями для учнів 5–11 класів.

3. Помічними також будуть [аудіоуроки для 8–11 класів з історії України, української мови та літератури “Вчися вухами”](#) від ГО “Смарт освіта”.

4. Також учні можуть самостійно опрацьовувати [ресурси, де вчителі пояснюють теми шкільної програми](#):

- курс [“Лайфхаки з української мови. Підготовка до ЗНО”](#) на платформі EdEra теж має тести, допоміжні матеріали та інтерактивні конспекти;
- [тренажер із правопису української мови](#) пропонує різні вправи для закріплення та перевірки тем;

- онлайн-курс [“Історія України в історіях”](#) від EdEra пропонує добірку відео, подкастів, текстів та тестів;
- безплатний курс [“Ізі ЗНО”](#) допоможе вчити англійську за мемами, серіалами та фільмами;
- ресурс [Englishpage](#) містить безплатні онлайн-уроки граматики, вправи із читання, письма та аудіо;
- онлайн-курс [“Автостопом по біології”](#) має конспекти та тестові завдання;
- [YouTube-канал](#) вчителя фізики Павла Віктора, де зібрано 45 відеоуроків із докладними поясненнями та прикладами розв’язання задач.

5. Освітні втрати: причини та шляхи подолання разом з проєктом «Всеосвіта»

6. Долаємо освітні втрати: поради для вчителів української мови та літератури

7. Аби допомогти вчителям знайти свій шлях надолуження втраченого, проєкт **“Клуб НУШ”** за підтримки Міжнародного фонду «Відродження» [розробив посібник](#) «Подолання освітніх втрат з української мови та літератури. Методичні рекомендації та приклади уроків».